

MORD (98) sb m

mórd (2) *GórnTroas*, *OrzJan*; mord- (10).

sg N mórd (11). ◇ G mordu (7). ◇ A mórd (14). ◇ I mordem (3); ~ -em (2), -(e)m (1). ◇ pl N mordy (20). ◇ G mord(o)w (15). ◇ D mordãm (1) *OrzRozm*, mord(o)m (1) *Diar*. ◇ A mordy (20). ◇ I mordy (2). ◇ L mordach (4).

Sł stp w innym znaczeniu, Cn brak, Linde XVII – XVIII w.

Okrutne pozbawienie kogoś życia; caedes, occidio, trueidatio Calep (98) : Ponieważ tu ten. N. przywołany po pierwsze/ po wtore/ po trzecie/ po czwarte mimo Prawo obżalowany o taki mord/nieftanął *GroicPorz* n2, n2; Tedy on z trzaskiem wtargnął do miáftá/ á vczynił w niem wielki mord [*plaga magna*]/ pozábiiawfzy wielki poczet Izraélczykow. *BibRadz* 1.*Mach* 1/32; oneyże nocy mordy/ ták po miáfteczkách iáko po wfiách wielkie Turcy czynili/ ták że fłyżec że fnađz mátki nietore [!] dziátki fwe przed okrucieńftwem żywo zákopywały *BielKron* 308v, 305, 308v; *RejPos* 289v; *BudBib* 1.*Mach* 1/32, 3/29, 7/22; *CzechEp* 29 marg, 166; *KochMarsz* 154; *WisznTr* 33; O ktokolwiek będzie chciał mordy niecnotliwé/ Y domowé okrócié náiazdy krwié *KochPieś* 2; iáko v nas we Włofzech o lekkości/ o rány/ mordy/ nie pozywa fię Szláchtá/ bo by to frototá byłá/ ále fię mści *GórnRozm* C3, A3, Cv; *Caedes – Mord, Zabycię. Calep* 147a, 442b, [721]a, 1091a; *GostGospSieb* +4; Iáko fskoro od mordu/ ona pánná vmárlá. *GórnTroas* 74, 9; *OrzJan* 42; *RybGęśli* B2; [*Lech Kraka*] Wywiodłfy [!] w pułczá [...] ták go z swiátá zgłádzil. Przyiáchał, práwi, iż brát kędyś zbłádzil. Mord fię wyiáwił. *KlonKr* A3, C3; *PowodPr* 68, 70.

mord miedzy kim (4): po śmierci Wrátyfláwá były wielkie rofterki á mordy miedzy Krześciány á pogány *BielKron* 322v; *GórnRozm* C4v marg, Dv, L.

mord nad kim (5): Iazon záfię czynił mord nad miefzczány fwemi [*faciebat caedes*]/ żadnemu nie przepuľczáiac *BibRadz* 2.*Mach* 5/6, I 408v marg; *Paprup* D4; *Parricidium – Mord nad rodzicem. Calep* 758a, 642b.

mord czyj [= przez kogo dokonywany] [*w tym: pron poss* (5), *ai poss* (5)] (10): ktorem iuż [syny] zápráwił krwiá nieprzyiációl twych ku fłużbam twem/ przeciwko wfzytkiem mordam Tátárskim y Wołofkim *OrzRozm* R3v; Niechże tedy przeftaná xięża Papiefcy tymi przyklády mordow fwych tyrańfkich bronieć *CzechEp* 52, 31 marg, 46 [3 r.], 350; *CzechEpPorz* *2; Teraz záfię Kroátia/ Dálmátia/ Węgierfká ziemię/ kto Turkóm przyłádzil/ ieno Céfarzá Kárlá Wielkiého/ z Fráncufkim Królem Fráncifzkim mórd bráterfki? *OrzJan* 28; *PowodPr* 25.

mord czyj [= na kim dokonywany] (1): Hániebnefz to Kácerftwo/ [...] A bez pochyby nie dla czego inego ie Szátan/ iedno dla blúznienia prawdy Bożey/ á roftyrkow y mordow Chrześcijáńfkich ná plác wywiodł. *KuczbKat* a2.

W połączeniach szeregowych (31): IchM panowie starostowie niepilnie sprawują urzędow swych [...] A gdyby tego strzegli [...] nie byłoby takich mordow, zabijania, najazdow, gwałtow, jako jest *Diar* 72, 66, 92; *DiarDop* 106 [2 r.]; Przez thy czáfy też w Czechách były wielkie roftherki/ mordy/ á złodzieyftwá/ áż przez czternaście lat. *BielKron* 327v; *OrzQuin* Zv; *GórnDworz* Gg6v, Hh, Ll4v; *RejZwierc* 76, 191; *MycPrz* II A3; *CzechRozm* 245; zkąd roftá nienawiści/ nieprzyiáźni/ fwary/ rák porywánie to do ran/ to do mordow [*ad caedes*] y do wiela złęgo? *ModrzBaz* 138, 94v; *CzechEp*

44, 350; Swiadczą Historye/ iż przez długi czas/ nieprzyiązni/ łwary/ złorzeczeństwá: náostíátek/ y mordy/ z obu łtron pánowály. *NiemObr* 130, 20; *ReszPrz* 92; *BielRozm* 7; *GórnRozm* A4, D, L [2 r.]; *KochWr* 32; bo gdzie lie dzieią mordy/ złodzieyłtwá/ drapiełtwá/ chćiwość ku pánowániu/ to włzytko ácz nieiáki kłtał pożytku w łobie ma/ ále lie bárzo vcźciwości łprzećiwiá. *Phil* H4; *GórnTroas* 57; *CiekPotr* C; *KlonWor* 30.

W charakterystycznych połączeniach: mord wielki (7); *mordy niecnotliwe; (u)czynić mord* (7); *wdawać się w mordy*.

Zwroty: »mord cierpieć, cierpiący« (2:1): Dla ćiebie mordy ćierpiem/ á twoie niewinné Sługi równie ták biją/ iáko owce inne. *KochPs* 66; *Probá* kto iest Christiáninem, morderzli, czyli mord ćierpiący? *CzechEp* 25 marg, 25 marg.

»mordu się dopuścić (a. dopuszczać)« (2): Miáłtá vcieczki dla męzoboycow ktorzy lie mordu z nieobáczenia dopućili. *BibRadz Deut* 19 arg, *Deut* 19 arg.

»podać pod mord« = *wydać na zabicie* (1): dla częgoś ty ich kłiążętá poddał pod tákowy mord [*dedisti principes eorum in caedem*] *BudBib Iudith* 9/2.

Wyrażenia: »mordy domowe, wewnętrzne« (2:1): A w ták krotkim czáyie iákie mordy domowe łye dźiały/ iákie zwoiowánié źiem Rulfkich/ iákie odmiány w Koronie *OrzList* hv; *OrzQuin* Zv; *PowodPr* 24.

»krwawe mordy« (1): zá tym iákie niezczęście/ rozruchy domowe/ gwałtowne łupiełtwá/ krwawe mordy wyrołły *NiemObr* 20.

»srogi, okrutny mord« [*szyk 2:1*] (2:1): *GórnDworz* Gg6v; *RejZwierc* 258v; *Powiedz* gniew o Bogini zaiątrzenia tego/ Co zá przyczyná mordu záwłze okrutnego. *KmitaSpit* A2.

Szeregi: »bitwy i mordy« (1): widzę ná oko w Polłzce/ rozerwáná Rádę/ gwałty Pániéńłkié/ háńby Máłżeńłkié/ łupy Kościelné/ śmierći Kápłáńłkié/ złupienia domów/ bitwy y mordy wewnętrzné/ łpułtołzenia połpolité *OrzQuin* Zv.

»gwałty i mordy« (1): Niemieli bi fmi lie łapac po noci yako Kokofzi/ gwałti y mordi tziniac nad bracia *PaprUp* D4. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.*].

»krew a mord« (1): A vważ to łobie káždy/ iefli to bezekrwie á bez mordu być może/ gdy lie brácia z domow łwych będą wymiátowáć/ nowe dźiały dźiałáć *RejZwierc* 194v.

»łupiestwo i mord« (1): drugim łupiestwo y mord [*praedam et caedes*] opowiedáią. *ModrzBaz* 102v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»(ani) mord i (ani) okrucieństwo« (3): iż kto łam łpokoiem łiedzi/ nie wdawa lie w żadne mordy áni w żadne okrucieńłtwá łwiátá tego *RejPos* 266; Ná on czás Gottowie/ Wándalowie/ Hunnowie/ mizernie Fráncuská ziemię woiováli: mordy wielkie y okrucieńłtwá czynili: brzemienne rośćináli *SkarŻyw* 528; *OrzJan* 104. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*].

»prześladowania i mordy« (1): gdy ich kto z ich prześládowániá y mordow nápomina/ áby ich przełtáli *CzechEp* 46.

»mord a (i) roztyrk (a. roztargnienie)« [*szyk 1:1*] (2): *KuczłKat* a2; iż mułiáłá przemoc łpráwiedliwość miłofierdzie iego/ że ie [*Jeruzalem*] dał ná łrogi mord á ná okrutne rołtárgnienie. *RejZwierc* 258v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»mordy i szkody« (1): práwo o nim vdziałano ściąg á spálić zá thákie mordy y szkody. *BielKron* 321v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»walki, (i) mordy« (2): ani też tego białymgłowam pięknym przyczytamy/ co walk/ co mordow/ ná świecie było: bo w tym nie one krzywy/ ále przekłethe żądze męszczyznskie. *GórnDworz* L17; Który wiek walki frogie/ y mordy pobudzi *KochPhaen* 5. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

Synonimy: męzobojstwo, pogrom, porażka, zabicie.

Cf MORDERSTWO, MORDOWANIE

JB